

Asko Vilkuna

*17.11.1929 †13.12.2014

Suomalaisen Tiedeakatemian jäsen, etnologian professori Asko Kustaa Juhani Vilkuna syntyi 17. marraskuuta 1929 ja kuoli Jyväskylässä 85-vuotiaana 13. joulukuuta 2014. Vilkunan pohjalainen suku on lähtöisin Nivalasta, Vilkunan perintötilalta, josta akateemiseen maailmaan ponnisti ensimmäiseksi suomalais-ugrilaisen kansatieteen professori Kustaa Vilkuna. Hänen poikansa Asko Vilkuna valmistui filosofian kandidaatiksi Helsingin yliopistosta vuonna 1953 ja väitteli (FL väit.) vuonna 1956 (FT 1958). Saksankielinen väitöstutkimus *Das Verhalten der Finnen in heiligen Situationen* (Folklore Fellows' Communications 164) ilmestyi Suomalainen Tiedeakatemian kustantamana vuonna 1956.

Suomalaisen ja vertailevan kansanelämän professuuri perustettiin Jyväskylän yliopistoon vuonna 1964, ja viran ensimmäiseksi hoitajaksi valittiin Asko Vilkuna. Oppiaineen nimi muutettiin myöhemmin etnologiaksi. Vilkunan johtamassa oppiainekokonaisuudessa opetettiin alusta alkaen sekä suomalaista ja vertailevaa kansatiedettä että suomalaista ja vertailevaa kansanrunouden tutkimusta – nykytermein folkloristiikkaa. Myöhemmin 1970-luvulla mukaan

tuli myös kulttuuriantropologia. Jyväskylään syntyikin suomalaisittain uniikki oppiainekokonaisuus, johon sisältyi piirteitä kansatieteestä, folkloristiikasta ja antropologiasta. Jonkin verran opetettiin myös uskontotiedettä.

Asko Vilkuna oli Jyväskylään tullessaan paljon maailmaa nähnyt kansainvälinen ja kielitaitoinen tutkija. Hän oli vuonna 1942 epävirallisena sotalapsena isänsä Kustaa Vilkunan ystävän museonjohtaja Albert Sandklefin kotona Varbergin linnoituksessa, jossa on Hallannin lääninmuseo. Asko Vilkuna muutti Jyväskylään Ruotsin Lundista, jossa hän toimi suomen kielen lehtorina vuodet 1955–1964. Modernin pohjoismaiseen etnologia hän tutustui etenkin Sigurd Erixonin ja muiden ruotsalaisten etnologien vaikutuksesta. Myös eurooppalainen etnologia oli hänelle läheistä, sillä hän vietti uransa alkuvaiheessa pitkiä jaksoja Itävallassa (1953–54) ja Unkarissa (1961). Hän oli myös Norjan tiedeakatemian (Det Norske Videnskaps-Akademi) ja Ruotsin Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur:n jäsen. Ruotsista Asko Vilkuna toi Jyväskylään pohjoismaisen etnologian mallin, jossa yhdistyivät kansanelämän

fyysisten ja henkisten ominaisuuksien tarkastelu rinta rintaan. Myös kytkös museoinstituutioon oli ilmeinen ja vahva. Lisäksi Asko Vilkuna ymmärsi, että Suomi tai Eurooppa on kapea maailma etnologeille tarkasteltavaksi. Tästä syystä etnologian alalla opetetaan Jyväskylässä tänäkin päivänä myös antropologiaa ja tutkimus on hyvin kansainvälistä.

Asko Vilkuna oli valpas vaikuttaja ja poikkeuksellinen avoin muuttuvan yhteiskunnan suuntaan. Vilkunalle tärkeää oli maakunnallisen identiteetin esille tuonti ja vahvistaminen. Etnologinen perustutkimus liittyi hyvin usein keskisuomalaisuuteen, mitä edesauttoi Asko Vilkunan sosiaalisuus ja laajat verkostot. Puhelin oli Vilkunalle mieluisa työkalu eikä yhteydenottoja valtiojohtoonkaan kaihdettu. Asko Vilkuna toimi parlamentaarisen Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) puheenjohtajana kaksi nelivuotiskautta 1970-luvun lopulla ja 1980-luvun alussa. Lisäksi hänellä oli huomattava asema myös valtakunnallisessa korkeakoulupolitiikassa, sillä hän toimi opetusministeriön apuna toimivan korkeakouluneuvoston jäsenenä vuodesta 1970 alkaen ja puheenjohtajana kaudet 1973–1983. Korkeakouluneuvoston keskeisiin tehtäviin on aina kuulunut korkeakoulujen suunnitteluun ja kehittämiseen liittyvä taustatyö. Erityistä huomiota neuvosto kiinnitti Asko Vilkunan aikana korkeakouluopetuksen alueelliseen jakautumiseen ja tehtävien jakoon korkeakoulujen kesken. Suomalaisen Tiedeakatemian jäseneksi hänet kutsuttiin vuonna 1973.

Professorina Vilkuna opetti rutkasti, julkaisi kaiken aikaa ja osallistui aktiivisesti tiedepoliittiseen keskusteluun. Villa Ranan isännäksikin häntä tituleerattiin, sillä rakennushistoriallisesti merkittävä jugendhuvila (suunnit. arkkitehti Yrjö Blomstedt) onnistuttiin suojelemaan pitkälti hänen

ponnistelujensa ansiosta. Ylipäättään yliopistorakentaminen oli Asko Vilkunan agendassa. Hän toimi Jyväskylän yliopiston rakentamisen neuvottelukunnan puheenjohtajana vuodet 1970–1990 ja jäsenenä eläkkeelle jäämiseensä eli vuoteen 1993 asti. Näinä vuosina Jyväskylän yliopiston vanhalle kampusalueelle rakennettiin muun muassa tiedekirjasto ja hallintorakennus, A - ja M-rakennukset. Jyväsjärven rantaan nousivat Mattilanniemen ja Ylistönrinteen uudet kampukset.

Se, mikä tekee Asko Vilkunasta erityisen kiinnostavan etnologin, oli roolinsa kansallisten tieteiden lipunkantajana omintakeisesti ja aina Jyväskylästä käsin. 1960-luku oli epookki ajanjakso etnologian kehityksen ja tulevan suunnan kannalta: suomalaisen yhteiskunnan elinkeinorakenne muuttui pysyvästi, suuret ikäluokat aikuistuiivat ja osa lähti Ruotsiin. Aika tarjosi ainutkertaisen mahdollisuuden tehdä jotain uutta. Jyväskylässä tutkijat tarttuivatkin nopeasti maaseutuyhteisöjen ulkopuolisiin tutkimuksen teemoihin kuten talonpoikaiskulttuurin murrokseen, kaupungistumiseen ja erilaisten innovaatioiden tarkasteluun. Asko Vilkuna oli myös taitava rekrytointeissaan, oppiaineen henkilökunta oli erittäin osaavaa ja idearikasta. Asko Vilkunan perintönä etnologia löysi oman identiteettinsä varhain ja uskalsi tutkimuksen tasolla myös irtautua kansallisten tieteiden kivi-reestä.

Asko Vilkunan omat tekstit ovat kestäneet hyvin ajan hammasta. Tutkimuksensa käsittelivät muiden muassa ihmisen elämänkaarta ja tapakulttuureita, materiaalista kulttuuria ja innovaatioita sekä maakunnallisia identiteettejä. Tutkimuksissa näkyy sekä suomalainen ja vertaileva ote että pohjoismaisen etnologian piirteet. Tutkimuksista merkittävimpiä ovat monografiansa *Suomalaisen karjasuojan vaiheita* (Suo-

men Muinaismuistoyhdistys, 1960), *Karjan kesäsuojista ja laiduntamisesta Pohjanmaalla* (Suomen Muinaismuistoyhdistys, 1961), *Kalannimistä kulttuurintutkimuksen lähteenä* (Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1965) ja *Tavan takaa. Kansatieteellisiä tutkimuksia tapojemme historiasta* (Jyväskylän yliopisto, 1989).

Asko Vilkunan puoliso oli kauhavalais-syntyinen kansatieteilijä, filosofian maisteri Irma Vilkuna (o.s. Palos). Hänen poikansa Janne Vilkuna (s. 1954) ja Kustaa H. J. Vilkuna (s. 1966) toimivat Jyväskylän yliopistossa museologian ja Suomen historian professoreina – jatkaen näin Vilkunoiden pohjalaisen suvun vahvaa akateemista perinnettä.

Outi Fingerroos

Asko Vilkuna In memoriam

Asko Kustaa Juhani Vilkuna, professor of ethnology and member of the Finnish Academy of Science and Letters, was born on 17th November 1929 and died in Jyväskylä on 13th December 2014 at the age of 85 years. His family originated from a farm in Nivala in Ostrobothnia, from where his father, Kustaa Vilkuna, professor of Finno-Ugric ethnology, had been the first member to set out into the academic world. Asko Vilkuna himself gained the degree of Candidate in Philosophy at the University of Helsinki in 1953 and presented his doctoral thesis, *Das Verhalten der Finnen in heiligen Situationen*, published by the Finnish Academy of Science and Letters as volume 164 in its FF Communications series, in 1956. He graduated with a doctorate in 1958.

When a professorship in Finnish and comparative folk life was created at the University of Jyväskylä in 1964, Asko Vilkuna was chosen to occupy the position. The designation was subsequently altered to ethnology, and in practise the teaching provided under Vilkuna's guidance also included Finnish and comparative folk poetry what is now referred to as folklore. Later, in the 1970s, its scope was extended to cover cul-

tural anthropology as well, so that Jyväskylä was able to offer a unique combination of ethnology, folklore studies and anthropology, and also comparative religion to some extent, all within the same department.

Asko Vilkuna was already a much travelled and multilingual cosmopolitan when he arrived in Jyväskylä. He had been an unofficial evacuee in Sweden in 1942 at the home of his father's friend the museum curator Albert Sandklef in the fortress of Varberg, where the Provincial Museum of Halland was located, and had later been a lecturer in the Finnish language in Lund from 1955 to 1964 and had come to Jyväskylä directly from there. He had become acquainted with modern Scandinavian ethnology mostly through Sigurd Erixon and other Swedish colleagues, and he was also familiar with European ethnology as he had spent long periods in Austria in 1953–54 and Hungary in 1961. He was also a member of the Norwegian Academy of Science (Det Norske Videnskaps-Akademi) and of the Swedish Kungl. Gustav Adolfs Akademi for svensk folkkultur. Thus it was Scandinavian ethnology that he brought with him from Sweden, a model which set

out to examine the physical and mental aspects of folk life side by side, and which also had a strong, overt connection with museums as an institution. In addition, Asko Vilkuna appreciated that Finland, or even Europe, could offer only a very narrow field for ethnologists, and it is for this reason that the anthropology taught and studied in Jyväskylä today is highly international in its approach.

Asko Vilkuna had a lively and persuasive intellect and was exceptionally open to all that was going on in society at large. He realized the importance of emphasizing and strengthening the provincial identity of Central Finland, and much of the department's basic research was connected with this, partly thanks to his own affability and extensive social networks. The telephone was an important tool in his work, nor would he flinch at direct contacts with people in high places. He served two terms of office as chairman of the parliamentary Advisory Board for Defence Information (ABDI) and was well placed to influence the government's higher education policy, as he was a member of the Ministry of Education's Advisory Committee on Higher Education from 1970 onwards and its chairman for the period 1973–1983. One of the main functions of this latter body has always been to provide background information for the planning and development of higher education, and in Asko Vilkuna's time the principal emphasis was on the regional distribution of institutions of higher education and the division of labour between them. He was invited to membership of the Finnish Academy of Science and Letters in 1973.

As a professor, Vilkuna took on a great deal of teaching, was publishing things all the time and was actively engaged in discussions over matters of science policy. He was known in the university as the Master

of Villa Rana, since the Art Nouveau villa of this name designed by the architect Yrjö Blomstedt was preserved for posterity largely on account of his efforts. In fact the development of university buildings in Jyväskylä ranked high on his agenda, as he was chairman of the university's Building Committee for the period 1970–1990 and continued to be a member of it up to his retirement in 1993. During this time the university acquired a new library building, an administrative building, the A and M buildings, and new campuses at Mattilanniemi and Ylistönrinne.

What makes Asko Vilkuna especially interesting as an ethnologist is the part that he played, in his own inimitable way and working entirely from Jyväskylä, in directing the attention of the social sciences to national issues. The 1960s marked a turning point in the development of Finnish society: its occupational structure altered radically, the post-war boom generation reached adulthood and some of these people left for Sweden. It was a time when social scientists could dream of accomplishing something new. Researchers in Jyväskylä responded rapidly by taking up themes that were external to the rural communities, such as the decline in the peasant farming culture, urbanization and the evaluation of various innovative trends. Asko Vilkuna was also skilful in recruiting staff who knew the field well and were full of new ideas. It was part of his legacy that ethnology found an identity of its own at a very early stage and ventured at the level of individual research assignments to break free from the yoke of the conventional national sciences.

Asko Vilkuna's own writings have withstood the test of time. His research dealt with such themes as the human life-span, customs, material culture and innovations

and provincial identities, and displayed features of both a Finnish and comparative approach and the Scandinavian model of ethnology. His most notable publications were the monographs *Suomalaisen karjasuojan vaiheita* (A history of Finnish cowsheds; Finnish Antiquarian Society, 1960), *Karjan kesäsuojista ja laiduntamisesta Pohjanmaalla* (Summer pastures and their shelters in Ostrobothnia; Finnish Antiquarian Society, 1961), *Kalanimistä kulttuurintutkimuksen lähteenä* (Names of fish as source material for cultural studies; Finnish Liter-

ature Society, 1965) and *Tavan takaa. Kansatieteellisiä tutkimuksia tapojemme historiasta* (By force of custom. Ethnological studies of the history of our custom; University of Jyväskylä, 1989).

Asko Vilkuna's wife was the ethnologist Irma Vilkuna (née Palos), Mag.Phil., from Kauhava, and their sons Janne Vilkuna (b. 1954) and Kustaa H. J. Vilkuna (b. 1966) are professors of museology and Finnish history, respectively, at the University of Jyväskylä – thus continuing this notable Ostrobothnian family's solid academic tradition.

Obituary by Outi Fingerroos